

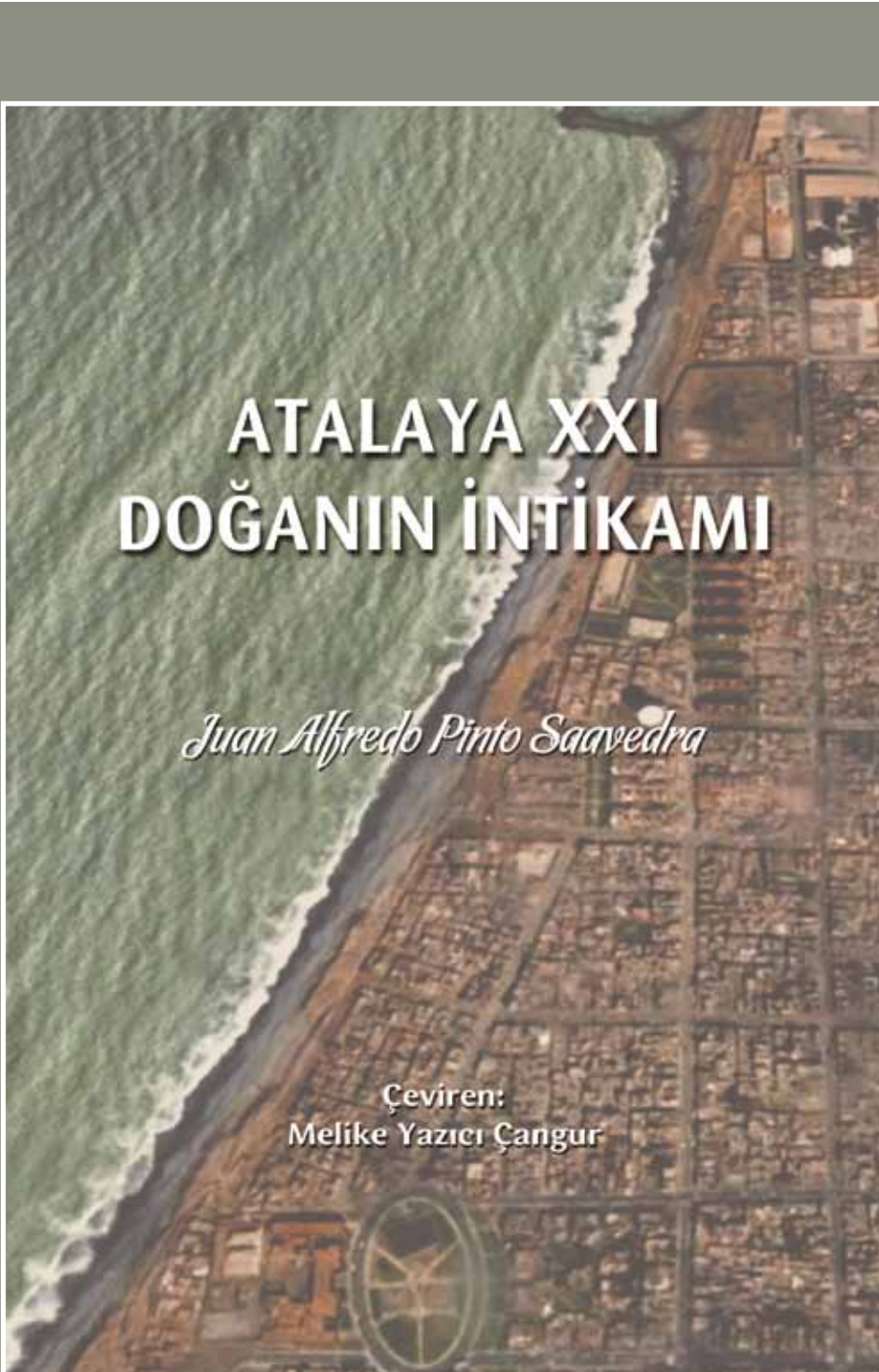
ÇEVRE SORUNLARI ODAĞINDA BİR İLK ROMAN: “ATALAYA XXI DOĞANIN İNTİKAMI”

Yazan: Juan Alfredo Pinto Saavedra

İspanyolcadan Çeviren: Melike Yazıcı Çangur

Roman, Ankara Üniversitesi Latin Amerika Çalışmaları Araştırma ve Uygulama Merkezi (LAMER) Yayını, 176 sayfa

Yazı
İbrahim BERKSOY
(ME'91)

Ankara Üniversitesi Latin Amerika Çalışmaları Araştırma ve Uygulama Merkezi (LAMER, <http://latinamerika.ankara.edu.tr>), kurulduğu 2009 yılından bu yana yaptığı çalışmalarla Latin Amerika ile aramızdaki binlerce kilometrelik uzaklığı karşılıklı olarak her geçen gün daha da yakınlaştırıyor. İki dönem öğrencisi olduğum Portekizce dil kursu programı sayesinde LAMER'i daha yakından tanıma olanağı buldum. İspanyolca, Portekizce, İngilizce, Türkçe ve diğer dillerde binlerce kitabı, belge ve arşivlik dokümanı barındıran kütüphanesi benim gibi kitap tutkunu bir okur için bulunmaz bir kültürel mekândı. Merkez'de Latin Amerika ile ilgili düzenlenen ulusal ve uluslararası etkinlikler; seminerler, konferanslar, söyleşiler ülkemizde Latin Amerika'ya olan ilgiyi artırmakta, artırmanın ötesinde bu ilginin gelişip çeşitlenmesine katkıda bulunmaktadır.

Bu düşünceler içindeyken geçtiğimiz nisan ayında LAMER'den aldığım bir davetiye Latin Amerika edebiyatına öteden beri ilgi duyan bir okur olarak beni ziyadesiyle mutlu etti. Davetiyede Ankara Üniversitesi Kültür Sanat Evi (ANKUSEV)'de Kolombiya Büyükelçisi Juan Alfredo Pinto Saavedra'nın "*Atalaya XXI Doğanın İntikamı*" adlı kitabının tanıtımının yapılacağı ve ardından imza günü düzenleneceği bildiriliyordu. 26 Nisandaki kokteyle memnuniyetle katıldım. Kokteyl ikramlarının ötesinde toplantıya katılanlara sayın Büyükelçi'nin romanının armağan edilmesi son derece anlamlı güzel bir jestti.

Sayın Büyükelçi tanıtım toplantısında son derece içtenlikli bir dille kısaca yaşam öyküsünden, kimi zaman bir gezgin kimi zaman da görev gereği bulunduğu ülkelerden, yazarlık serüveninden, bugüne değin yazdıklarından, kızlarına ve Hindistan'daki günlerine adanmış ilk romanı "*Atalaya XXI Doğanın İntikamı*"ndan söz etti. Romandan bir bölümü İspanyolca olarak bizlere okudu. Türkçeye Melike Yazıcı Çangur'un kazandırdığı romanı sayın Büyükelçi'ye imzalattıktan sonra o gece evde merakla okumaya koyuldum.

Devlet Su İşleri'nin Araştırma Dairesinde çalışan bir mühendis olarak sayın Büyükelçi'nin romanında anlattıkları daha ilk sayfasından itibaren ilgimi çekmeye başladı. Roman, Peru'nun başkenti Lima'da Costa Verde sahilinde deniz suyu girişiminin neden olduğu yıkıcı bir "çevre felaketi"nin TV kanallarında bir "son dakika haberi" olarak duyurulmasıyla başlar. TV'ler normal yayın akışlarını kesip olay yerine bağlanma telâş-daha doğrusu yarışı içerisindedirler. 4 Mayıs 2012'de sahildeki Atalaya XXI Alışveriş ve Kongre Merkezi'nde maden göçüğüne benzer "devasa" bir göçük meydana gelmiş, alışveriş ve kongre merkezi yerin tam 21 metre altına "çökmüştür". İlk belirlemelere göre 26 kişi gö-

çük altında can verir. Göçük altında mahsur kalan 9 çevre uzmanı ise Perulu kurtarma ekipleri ile birlikte Kolombiya'dan gelen madencilerin de yardımıyla felaketten tam 10 gün sonra sağ salim çıkarılır. Kurtarma çalışmaları sürerken felaketten 5 gün sonra 9 Mayıs 2012 tarihinde uluslararası yayın ajansları, göçük alanında, ünlü bir restoranın girişinde, Peru iş dünyasının iki önemli şirket yöneticisinin cesedine daha ulaşıldığını, böylelikle göçükte hayatını kaybedenlerin sayısının 28'e ulaştığını bildirir. Oysa Norman Sanz de Castro ile María Mimí Moyana de Gómez'in bu "çevre felaketi"nden bağımsız, aşk ve gerilim dolu bambaşka bir öyküsü vardır. Romanın ilerleyen bölümlerinde anlatılan gerilim dolu bu şaşırtıcı hikâye, "romandan bir bölüm" okumanın ötesinde okura sorulmuş bir dizi "insanlık durumu" sorusu olarak da algılanabilir.

Çevre felaketinin yaşandığı 4 Mayıs 2012'den 9 çevre uzmanının başarılı bir biçimde kurtarıldığı 14 Mayıs 2012'e kadarki 10 günlük süre zarfındaki olaylar, alışageldiğimiz şekliyle, anlatıcı olarak kurgulanmış bir roman kahramanı aracılığıyla değil de olay yerinden naklen yayın yapan muhabirlerin anlatımıyla ya da ajans haberleri diliyle anlatılır. Bu trajik çevre felaketinin etkileri üzerine daha sonra yapılan yorumlar ve ileri sürülen görüşler, göçükten sağ olarak kurtarılan çevre uzmanlarının bakış açılarıyla, yine basın yayın organlarında (özellikle de TV kanallarında) yer alan açıkloturma ya da söyleşi programları kurgusuyla aktarılır.

Yazarın, romanına konu edindiği bir çevre felaketini ve etkilerini, tekil ya da çoğul bir roman karakteri (anlatıcı) aracılığıyla değil de canlı görüntüler eşliğinde verilen "son dakika" haberlerinin "haber dili" aracılığıyla aktarmayı yeğlemesi, salt bir kurgu ve anlatım tekniği olarak algılanmamalı; bunun ötesinde, günümüzün şartlandırılmış gerçeklik algısından kaynaklanan derin sorunlara dikkat çekmesi bakımından da üzerinde durulmalıdır. "Post-gerçeklik" tartışmalarıyla bireylerin ve toplumların hakikatten kopuk bir gerçeklik algısına doğru yönlendirilmeye çalışıldığı göz önüne alınırsa yazarın bu kurgulama çabasının daha derin ve uyarıcı bir anlam içerdiği düşünülebilir.

"Çevre felaketi" olarak adlandırılan olayın özü şu: Deniz kenarına yapılan devasa alışveriş ve kongre merkezinin altında yağmur ve kar sularının biriktiği, geçirimli tabakalar arasında akışa geçtiği, adına "akifer" denilen yeraltı havuzuna benzer doğal oluşumlar vardır. Deniz kenarlarındaki akiferlere zamanla deniz suyu girişi başlar ve karaya doğru giderek ilerler. Bilinçsizce açılan sondaj kuyularının da etkisiyle zamanla, kaçınılmaz olarak, akiferde ve akiferin üzerine inşa edilen

yapılarda çökmeler meydana gelir. Bizim Karadeniz kıyılarında da yaşanan deniz suyu girişi Peru'nun başkenti Lima'nın deniz kıyısında inşa edilen devasa bir alışveriş ve kongre merkezinin tam 21 metre yerin altına çökmesiyle sonuçlanır.

Yazar, bu dramatik çevre felaketinden hareketle, göçükten sağ olarak kurtarılan çevre uzmanlarının bakış açılarıyla, onların ağzından günümüzün kritik çevre sorunları üzerine entelektüel düzeyde bir dizi tartışmaya kapı aralar. Dünyanın değişik yerlerinden gelmiş, olay anında göçük altında mahsur kalmış 9 çevre uzmanının her birinin kendine özgü bir hikâyesi vardır. Göçük altındayken birbirlerinde (aslında biz okurlara) bir yandan kendi yaşam öykülerinden kesitler anlatırken öte yandan da umarsız bir anda hayatta kalmanın nasıl bir duygu olduğundan hareketle hayata bakış açılarını, inanç dünyalarını ortaya koyarlar. Bu 9 çevre uzmanı roman boyunca hepimizi yakından ilgilendiren "global" çevre sorunları üzerine tartışmalara girerler. Bunlar arasında "sürdürülebilir kalkınma" ve "küreselleşme" söyleminin kendi içinde barındırdığı sorunlar, su kaynaklarının eşitsiz dağılımından ve kullanımından kaynaklanan "su sorunu", enerji arzı ile talep arasındaki dengesizlikten kaynaklanan "enerji sorunu", çarpık kentleşmenin beraberinde getirdiği sorunlar, nüfus artışı ile gıda güvenliği arasındaki paradoks, çevre kirliliğinin önlenemez yükselişi sayılabilir. Bu tartışmalar boyunca "ekolojik iz", "sanal su", "hidrolojik çevrim", "küresel ısınma", "iklim değişikliği" gibi kavramlar çeşitli yönleriyle ele alınır. Ayrıca, romanın kurgusu gereği yeri geldikçe, kimi kültürel, siyasal ya da dinsel terim ve kavramın etimolojik kökenlerini okumak benim için oldukça ilgi çekiciydi.

Roman boyunca, yine romanın kurgusunun izin verdiği ölçüde, Kolombiyalı bir büyükelçinin anlatımıyla Latin Amerika'nın siyasal, kültürel ve coğrafi kökenlerine dair yeni şeyler okumak, romanda "isyan rüzgârları" olarak anılan Latin Amerika'daki devrimci dalga üzerine düşünmek heyecan vericiydi. Ayrıca, kimi tarihi ve politik şahsiyet odağından yürütülen entelektüel tartışmalarla birlikte Andy Warhol'dan hareketle "sanattaki bayağılaştırma" sorunu ve teknolojik gelişmelerin bu bayağılaştırma üzerine geliştirilen eleştirel düşünceler ve sunulan yeni perspektifler dikkat çekiciydi. Bu yönleriyle sayın Büyükelçi'nin bu ilk romanı, Jack London'ın ünlü romanı *Demir Ökçe*'den beri okumaktan büyük keyif aldığım "tartışma romanları" geleneğine yeni bir halka ekliyor.

NOT: Romanı merak edenler, Ankara Üniversitesi Latin Amerika Çalışmaları Araştırma ve Uygulama Merkezi'nden (LAMER) edinebilirler (<http://latinamerika.ankara.edu.tr>).

